

ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ
«Соняшник–2014»

1–2 клас (1 бал)

1. В українських народних казках *сестричкою* називають лисичку.

Відповідь: г.

2. Скільки в слові голосних звуків, стільки й складів. У слові *гриб* – 1 склад, у слові *їжак* – 2, у словах *лілея* й *ожина* – по 3 склади, слово *акація* має 4 склади. **Відповідь:** в.

3. 9 березня 2014 р. Україна й увесь світ будуть вшановувати пам'ять геніального митця – Т. Г. Шевченка, ми будемо відзначати 200-річчя від дня народження Кобзаря. На інших фотографіях – Леся Українка (а), Іван Франко (в), Леонід Глібов (г), Платон Воронько (д). **Відповідь:** б.

4. У с. Моринці на Черкащині в хаті *кріпака* Григорія Шевченка народилася дитина. Для пана – нова кріпацька душа, а для України – великий поет Т. Г. Шевченко. Це сталося 9 березня 1814 року. **Відповідь:** б.

5. З дитячих років у Тараса Григоровича особливо помітна була пристрасть до малювання. Де тільки можна було: на стінах, дверях, воротах – Шевченко малював вуглиною чи крейдою, хоча цього його ніхто не вчив. У школі, коли він уже мав папір і олівець, ця пристрасть розвинулася ще більше. **Відповідь:** а.

6. Під час письма слова переносяться з рядка в рядок за складами. Склад, позначений однією буквою, не залишається в рядку і не переноситься. Серед поданих імен не можна поділити для переносу імена *Юлія*, *Юрій*, *Олег*. **Відповідь:** б.

7. *Козеня* в кози; *лоша* в кобили; *теля* в корови; *порося* у свині, а *ягня* у вівці. **Відповідь:** г.

8. У вірші Т. Г. Шевченка є такі рядки:

Тече вода із-за гаю

Та попід горою.

Хлюпочуться качаточка

Поміж осокою.

Відповідь: г.

9. «Найдовша» пташка – *ластівка*, бо складається із 8 звуків; *синиця* – «найменша» з пташок, бо має 6 звуків; *соловей*, *щиглик* і *горобець* складаються

із 7 звуків (буква *щ* завжди позначає два звуки [шч], ь (м'який знак) не позначає звука). **Відповідь:** д.

10. Коза-Дереза була куплена за три копи. Вона про це казала так:

– Я, Коза-Дереза,
За три копи куплена,
Півбока лулена!

Коп – давня назва грошової одиниці й одиниця грошової лічби.

Відповідь: д.

11. Садок *вишневий* коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть,
Плугатарі з плугами йдуть,
Співають ідучи дівчата,
А матері вечерять ждуть.

Відповідь: в.

1-2 клас (3 бали)

12. У першому рядку – *помідори*, у другому – *кавуни*, у третьому – *полуниці*, у четвертому – *корова*, у п'ятому – *цибуля*. *Корова* – це домашня тварина. **Відповідь:** г.

13. На Святвечір (а саме ним закінчувався зимовий піст) господиня готувала лише пісні страви. Не рахуючи хліба, їх мало бути 12. **Відповідь:** г.

14. Щоб дістати воду із глибокої криниці, люди ставили спеціальний пристрій, що був схожий на журавля з довгою шиєю, який п'є воду. Таку криницю назвали криницею-журавлем.

Між людей ходить така легенда: колись, у сиву давнину, мале хлоп'я загубилось у лісі; воно заблукало й захотіло пити, натрапило в лісі на глибоку криницю, проте хлопчик зовсім знесилився й не зміг дістати з неї води. Де не візьмись – у небі з'явився журавель. Він спустився біля криниці, і, нагнувши свою довгу шию, дістав з неї води. Хлопчик напився й подякував журавлеві. У малого прибуло сили, і він знайшов стежку додому. Після того випадку люди в пам'ять про доброго птаха стали робити криниці, схожі на журавлів. Називають їх криницями-журавлями. **Відповідь:** в.

15. Троє малих. **Відповідь:** в.

16. Вислів *кури засміють* означає 'опинитися в незручному, смішному становищі'. **Відповідь:** б.

17. Прочитаймо ребус (для цього, звісно, треба знати деякі правила розшифровки ребусів): а) з **О Ш** (к)ит; б) під **Р у ч**(ай)ник; в) ол(еня) **і в е** (пере)ць; г) п(івень) **е на Л**; д) мор(ж) **о з и в О**.

У магазині «Школяр» можна купити все для школи: зошит, щоденник, олівець, пенал, а морозиво можна купити в магазині «Молочні продукти».
Відповідь: д.

1-2 клас (5 балів)

18. Ім'я *Пилип* – слово-перевертень (паліндром, від грецьк. – ‘той, що рухається назад, вертається’), його можна читати задом наперед. **Відповідь:** г.

19. Для своєї збірки Т. Г. Шевченко обрав назву «Кобзар» (1840 р.) тому, що колись кобзарями називали народних співців, які ходили від села до села, граючи на кобзі. Вони співали людям пісні про долю України, її народу. Згодом ця назва стала символом творчості поета, адже він і є Великим Кобзарем – співцем українського народу. **Відповідь:** в.

20. Якщо уважно подивитися на відповіді до прикладів, можна побачити, що вони складаються з чотирьох літер: третьої та другої літери кожного зі слів відповідно, отже, правильною відповіддю до третього прикладу буде слово *мода*. **Відповідь:** а.

3-4 клас (1 бал)

1. Із літер кожного рядка можна утворити прізвища українських письменників: *Франко, Глібов, Шевченко, Білоус, Павличко*. 200 років тому (9 березня 1814 р.) народився великий український поет Т. Г. Шевченко. **Відповідь:** в.

2. Залишившись без батьків, Т. Г. Шевченко в рідному селі Кирилівка пас громадську череду. У вірші він згадує про це так:

Мені тринадцятий минало.

Я пас ягнята за селом. **Відповідь:** г.

3. Т. Г. Шевченко залишив нам у спадок багато своїх живописних творів. Він написав понад 1000 картин. За свої малюнки Т. Г. Шевченко був нагороджений трьома срібними медалями. Малював портрети, автопортрети, пейзажі, картини про життя народу. **Відповідь:** в.

4. *Тече вода з-під явора*

Яром на долину.

Пишається над водою

Червона калина.

Пишається калинонька,

*Явір молодіє,
А кругом їх верболози
Й лози зеленіють.*

Відповідь: б.

5. У народі кажуть: *Обмазаний, як порося, Голодний, як вовк, Неповороткий, як ведмідь, Упертий, як осел і Колючий, як їжак.* **Відповідь:** в.

6. У вірші Т. Г. Шевченка «Світає, край неба палає...» *зеленіють верби.* **Відповідь:** в.

7. Антоніми – слова, протилежні за значенням. Характерною рисою пари антонімів є спільність лексичного значення, тому антонімічна пара – це завжди слова, пов’язані значеннями: *друг – ворог* (ставлення). В антонімічні відношення вступають не всі слова нашої мови. Не входять в антонімічні зв’язки іменники з конкретним значенням. Саме їх подано в інших рядках. **Відповідь:** д.

8. Здавна в нашого народу існує звичай: усіх, хто приходить із добром, на знак поваги й дружби зустрічати хлібом-сіллю. **Відповідь:** в.

9. *Відчиняти* можна те, що відхиляється, відводиться вбік, роблячи вільним вхід, доступ до чогось або вихід назовні: *вікно, браму, двері, шафу*, коли ж ідеться про початок функціонування якогось закладу чи установи або про виявлення раніше непоміченого, то слід вживати слово *відкривати*: *відкрити новий парк, відкрити острів.* **Відповідь:** б.

10. 1831 року Т. Г. Шевченко приїздить до Петербурга, а вже наступного року пан Енгельгардт віддає Т. Г. Шевченка на чотири роки В. Ширяєву – різних живописних справ майстру. **Відповідь:** д.

11. У всіх реченнях, крім «*Потрібний, як людині повітря*», слово *потрібний* ужито в протилежному значенні – ‘непотрібний’. **Відповідь:** б.

3–4 клас (3 бали)

12. *Внук* – син сина або дочки, *правнук* – син онука або внучки.

Праісторія – давня історія;

Прамова – давня мова;

Праобраз – конкретна особа, факти життя або риси характеру якої покладені в основу образу персонажа.

Друге слово кожної з цих пар утворено додаванням до першого слова префікса *пра-*.

Щур – рід гризунів, *пращур* – далекий предок. **Відповідь:** в.

13. У всіх парах – слова-паліндроми (*від грецьк.* – ‘той, що рухається назад, вертається’), перевертні, які можна читати задом наперед, крім слів *тіло* – *літо*. **Відповідь:** б.

14. Дід зробив Бичка з соломи й обліпив смолою, сонечко пригріло, припекло, та й розтанув Солом’яний Бичок. **Відповідь:** в.

15. У народі є вислів *ведмежа послуга* – ‘безглузда послуга, яка, незважаючи на добрі наміри, замість допомоги завдає великої шкоди, неприємності’. **Відповідь:** г.

16. У Петербурзі Т. Г. Шевченко знайомиться з І. Сошенком, Є. Гребінкою, В. Григоровичем, О. Венеціановим, В. Жуковським, К. Брюлловим. У квітні 1837 р. К. Брюллов створює портрет відомого поета В. Жуковського, який було розіграно в лотереї за 2500 карбованців – за ці гроші було викуплено Т. Г. Шевченка з кріпацтва, а 25 квітня 1838 р. йому було вручено відпускну. **Відповідь:** б.

17. Прочитаймо ребус (для цього, звісно, треба знати деякі правила розшифровки ребусів): а) **в а р** (з)е(бра) (ві)ник **и**; б) **р**(рюкзак) **я**(щірка) (**б**) = **ж анка**; в) га(йка) лу(па) (поду)шки; г) **млин ц**(ап) **і**(ндик); д) **п**(о) = **а м**(ідор) **пу**(льт) **ш к и**(на).

Усе, крім *ряжанки*, – назви виробів із борошна, ряжанку ж роблять із молока. **Відповідь:** б.

3–4 клас (5 балів)

18. У наш час фразеологізм *комар носа не підточить* уживається на означення бездоганно виконаної роботи, у якій важко знайти недоліки.

Спочатку під цією фразою розуміли щільно підігнані дошки, колоди, камені, між якими важко було просунути навіть такий тонкий і гострий предмет, як комариний ніс. **Відповідь:** г.

19. Якщо тканина в клітинку, то українською мовою скажуть, що вона *картата*. **Відповідь:** в.

20. У вірші «Село! – і серце одпочине...» Т. Г. Шевченко порівнює українське село із писанкою:

Село! – і серце одпочине.

Село на нашій Україні –

*Неначе **писанка**, село,*

Зеленим гаєм поросло. **Відповідь:** г.

5-6 клас (1 бал)

1. Подано рядки із вірша Остапа Левицького «Тарасе!», твір присвячено великому поетові України, 200-річчя з дня народження якого ми відзначаємо цього року, – Т. Г. Шевченку. **Відповідь:** б.

2. 9 березня 2014 року Україна й увесь світ вшановуватимуть пам'ять українського поета Т. Г. Шевченка з нагоди 200-ліття від дня його народження. **Відповідь:** в.

3. *Чайник* (сленг) – ‘людина без досвіду в певній галузі (про нерозумну, невмілу людину)’. **Відповідь:** в.

4. У відомій українській пісні на слова Миколи Сингаївського є такі рядки:

Чорнобривців насіяла мати
У своїм світанковім краю.
Та й навчила веснянки співати
Про квітучу надію свою.

Відповідь: в.

5. Коли Тарас був малим, він часто слухав розповіді діда Івана про гайдамаків, про боротьбу козаків за свободу України. Дід Т. Г. Шевченка, Іван Андрійович Шевченко, свідок (або й учасник) гайдамаччини, від якого майбутній поет почув чимало цікавих і хвилюючих спогадів, пробудив у серці онука романтичну любов до легендарних героїв Коліївщини. **Відповідь:** в.

6. У вірші відомого українського поета Т. Г. Шевченка читаємо:

*Світає, край неба палає;
Соловейко в темнім гаї
Сонце зустрічає.*

Відповідь: в.

7. Найважливішими стравами на Святвечір є кутя (пшенична каша з медом) та узвар (густий солодкий компот із сушених фруктів). **Відповідь:** б.

8. *Як гриби після дощу* (‘швидко’); *як дві краплі води* (‘схожі’); *як на долоні* (‘близько’); *як муха в окропі* (‘швидко’). Місто він знає, як свої п'ять пальців, тобто дуже добре знає. **Відповідь:** в.

9. Жительку українського обласного центру Луганськ називають *луганка*, або *луганчанка*. **Відповідь:** д.

10. Усі, крім першого, слова позначають поняття, пов'язані з козацтвом: *січ* – (з малої літери) – ‘окремий городок, що входив до складу козацької

організації в 16–18 ст.»; *курінь* – ‘окрема частина Запорізького козацького війська’ або ‘житло козаків, які склали таку частину війська’; *кіш* – ‘місце перебування запорізьких козаків, Запорізька Січ’; *паланка* – ‘на Запорізькій Січі у 18 ст. – невелике укріплення, обнесене частоколом’ або ‘адміністративний округ у запорожців, центральне управління певної частини запорізьких вольностей’. *Мазанка ж* – це ‘хата з дерев’яним кістяком, яка в простінках заплетена лозою або хворостом і щільно вимазана глиною’. **Відповідь:** а.

11. Із зернят проса отримують пшоняну крупу, відповідно, і каша буде пшоняною. **Відповідь:** г.

12. Мати Лесі Українки – відома українська письменниця Олена Пчілка (справжнє ім’я – *Ольга Петрівна Косач*). **Відповідь:** в.

13. *Перекладанець* – традиційна українська випічка, яка складається з коржів, що перекладаються маком, ягодами чи горіхами. Решта слів мають спільне значення, пов’язане із *перекладом* (‘перекладати з однієї мови на іншу’). **Відповідь:** в.

14. Є згадки, що П. В. Енгельгардт запросив за Т. Г. Шевченка п’ять тисяч золотом, а згодився відпустити на волю за 2500 крб. **Відповідь:** г.

15. В українській мові багато мисливських фразеологізмів. Справжні мисливці розпізнають звірів чи птахів, дивлячись на сліди (*йти по слідах, тримати слід, по гарячих слідах, по свіжих слідах*). Фразеологізм *і слід прохолов* означає ‘минуло багато часу, відколи пробіг звір’. Вислів став загальноживаним і почав означати, що сплило багато часу чи хтось кудись зник. **Відповідь:** а.

5-6 клас (3 бали)

16. Ці пам’ятники маленькому Т. Г. Шевченкові та його матері встановлено на батьківщині поета, у селищі Моринці. **Відповідь:** а.

17. Слово *помідор* має у своєму складі дві ноти: *мі* та *до*; в інших словах – по одній ноті: *підощва, джерело, осінь, фазан*. **Відповідь:** г.

18. Соціально-побутова поема «Княжна» Т. Г. Шевченка починається словами «Зоре моя вечірняя...». **Відповідь:** а.

19. Найбільша частина творчого доробку Леоніда Глібова (г) – байки, проте автор написав і багато пісенно-ліричних творів, віршів-загадок, акровіршів, які дуже подобаються дітям. Відомі всім його акровірші-загадки «Що за птиця?», «Хто сестра і брат?», «Хто розмовляє?», «Хто хвастає?», «Хто баба?».

Акрівірш (*грец. ακρος* – ‘крайній’ і *грец. απχος* – ‘віршований рядок’) – вірш, у якому перші літери кожного рядка, прочитувані згори вниз, утворюють слово або речення.

На інших світлинах Павло Тичина (а), Іван Франко (б), Володимир Винниченко (в), Василь Симоненко (д). **Відповідь:** г.

20. «Букварь южнорусский» – цей посібник для навчання грамоти українською мовою в недільних школах поет уклав восени 1860 року. Наприкінці грудня він був надрукований тиражем 10 000 примірників, хоча на обкладинці час видання позначено наступним роком. «Буквар» писався не тільки, а можливо, не стільки для дітей, як для дорослих, адже переважно вони в недільні та святкові дні здобували початкову освіту в школах, які через те й називалися недільними. **Відповідь:** б.

21. Тарасова, або Чернеча гора – гора в місті Канів, складова частина Шевченківського національного заповідника «Тарасова гора», місце поховання українського поета Т. Г. Шевченка. **Відповідь:** г.

22. Багатозначні слова в кожному значенні утворюють окрему антонімічну пару залежно від контексту: *свіжий* – *утомлений* вигляд, *свіжий* – *зів’ялий* букет, *свіжий* – *черствий* хліб, *свіжа* – *брудна* сорочка, *свіжий* – *солоний* огірок. **Відповідь:** г.

23. Учень припустився помилок: «Саме нашому співвітчизникові (1) Миколі Миколайовичу Бенардосу люцтво (2) зобов’язане появою кондиціонера, фрітюрниці (3), кострюлі-швидковарки (4,5), пральної машини, акумуляторів» (6). Отже, у зошиті 6 помилок. **Відповідь:** г.

24. Немає помилки в словосполученні *шевченківські твори* (відносний прикметник без значення ‘на честь’). Решта сполук мала б виглядати таким чином: *театр імені Т. Г. Шевченка* (є слово *імені*), *Шевченко-поет* (прикладка), *читати «Кобзар»* (назва збірки), *Шевченкові малюнки* (присвійний прикметник, утворений від власної назви). **Відповідь:** в.

25. Прочитаймо ребус (для цього, звісно, треба знати деякі правила розшифровки ребусів): а) **те**(ля) **лев і з о р**(иба); б) **пл**(я) = **е**(ма) **є**(нот) (соки)**р**(а); в) **магніт** (с)**о**(ва) **фон**(тан); г) **ра**(к) **д**(и) = **і**(ск) **о**(сел) **при**(нтер) **й ма**(к) = **ч**; д) **те**(рка) **ле**(в) = **ф** (сл)**он**.

Із розвитком сучасних технологій за допомогою телефону нині можна не тільки поспілкуватися один з одним, а й подивитися фільм чи послухати улюблену музику. **Відповідь:** д.

5-6 клас (5 балів)

26. Назва професії походить від застарілого слова *скудель* – ‘глина, глиняна посудина’, що було запозичене українською мовою зі старослов’янської. **Відповідь:** а.

27. Не одна сотня поколінь стоптала чоботи, підбиті шевськими цвяхами з калини. Це вже далека історія, але вона свідчить про те, що деревина калини є дуже твердою. Недарма найкраща сопілка – калинова. **Відповідь:** б.

28. Дримба – щипковий інструмент. Невеличка металева підківка зі сталевим язичком посередині притискається до зубів. Музикант пальцем зашпиує язичок, а відповідним придиханням змінює висоту звуку. Дримба в завданні розташована другою (б). На решті фото Ви бачите: (а) *бугай (бербениця)* – музичний інструмент, який за тембром нагадує ревіння бугая; (в) *ліра* – струнний смичковий інструмент, у якому роль смичка виконує колесо. Тембр гугнявий, що обумовило переважно сумний, церковно-моралізаторський репертуар; (г) *дуда* – народний музичний духовий інструмент, подібний до волинки, що є міхом із козячої, баранячої або телячої шкіри зі вставленими в нього трубкою для нагнітання повітря, басовими трубками та трубкою з отворами (як у сопілки), на якій грають мелодію; (д) *бандура* – щипковий інструмент. Музикант, граючи на бандурі, не притискує струн на грифі, а, подібно до арфи, щипком пальців у потрібний момент видобуває звук певної струни. **Відповідь:** б.

29. За народним календарем у жовтні закінчувалася осінь, і тому він був перехідним від осені до зими. Початком зими в українському селі вважалося свято Покрова (14 жовтня) – Покров Пресвятої Богородиці та Пріснодіви Марії.

В Україні свято Покрови мало велику популярність. Із ним пов’язано чимало народних повір’їв, прикмет, приказок, прислів’їв. У цей час не залишалося жодного птаха, який прилітав із півдня. Закінчуються оранка, сівба, господарі ховають на зиму плуги, борони. З’являється можливість трохи перепочити від безперервної виснажливої праці. **Відповідь:** б.

30. Григорій Шевченко був стельмахом. (Дитинний вік Тараса Шевченка [Кониський О. Я. Тарас Шевченко-Грушівський: Хроніка його життя. – К., 1991. – С. 30.]). *Стельмаство* – деревообробний промисел, пов’язаний із виготовленням транспортних засобів – возів і саней, а також коліс, дуг тощо. **Відповідь:** а.

7–8 клас (1 бал)

1. Для правильної відповіді на запитання слід пригадати особливості передачі голосних та приголосних звуків в іншомовних словах.

Подвоєння приголосних зберігається, наприклад, у власних іншомовних назвах та похідних словах (*марокканець*), а також у загальних назвах-винятках (*тонна, мулла*, але *каса, бароко, хобі, інтермецо, інтелект* (не є винятками)).

У словах *журі, парашут, брошура, парфуми* пишемо *у*.

Після голосних пишеться *ї* (*їудаїзм, егоїст*).

У загальних назвах після приголосних *д, т, з, с, ц, ж* (*дж*), *ч, ш, р* перед наступним приголосним (не *й*) пишеться *и*: *університет*, але *унія, ідеологія* (перед йотованим), *зефір, турнік, туніка, інтелігент* (після інших приголосних).

У низці слів іншомовного походження, що давно засвоєні українською мовою, після *б, п, в, м, ф, г, к, х, л, н* пишеться відповідно до вимови *и*: *вимпел, східна*. **Відповідь:** г.

2. Макогін – спеціальне дерев'яне начиння у вигляді невеличкої булави для перетирання різноманітних продуктів харчування, у тому числі й маку. **Відповідь:** г.

3. Помилковою є сполука *вибачити сестру*, бо з дієсловом *вибачити* використовуємо залежне слово в давальному відмінку (*кому?*). Правильно буде *вибачити сестрі*. **Відповідь:** в.

4. Звертання, яке має бути на початку листа, виражається кличним відмінком. У варіанті *Привіт, Олег...* це правило порушено. Має бути *Олегу* (*Олеже*). **Відповідь:** б.

5. Запозичене слово має один варіант написання *пертурбація*. **Відповідь:** г.

6. Іменник *столяр* належить до твердої групи, оскільки при відмінюванні наголос з кореня не переходить на закінчення. **Відповідь:** в.

7. Український прийменник *при* доцільно використовувати, коли розуміють: підпорядкованість або належність комусь, чомусь (*комісія при Президентові України*); наявність чогось чи вказівку на особу, яка щось має (*бути при грошах, гаманець був при мені*); обставини, за яких щось відбувається (*при цьому не забути про себе*). Значно ширший обсяг значень прийменника *при* в російській мові спричиняє автоматичне помилкове перенесення його до схожих українських конструкцій (наприклад, замість конструкції *при вивченні питання* варто вживати словосполучення *вивчаючи питання*). **Відповідь:** г.

8. Ім'я *Тарас* давньогрецького походження, означає 'неспокійний, бунтівник, баламут'. **Відповідь:** а.

9. Портрет Т. Г. Шевченка зображено на 100-гривневій українській купюрі. **Відповідь:** в.

10. *І вухом не вести* – 'не звертати уваги'; *умиватися сльозами* – 'гірко, невтішно плакати'; *ні живий ні мертвий* – 'переляканий, дуже стурбований, схвильований'; *накивати п'ятами* – 'швидко, поспішно втекти'; *не чути ні рук ні ніг* – 'втомитися'. **Відповідь:** в.

11. Сполука *одинадцята година* має порядковий числівник *одинадцята*; *триповерховий, одноокий, десятизначне, стометрова* – складні прикметники. **Відповідь:** г.

12. До жанру повісті-притчі належить «Планетник» Б. Харчука. **Відповідь:** б.

13. Цю історію вигадав І. Франко. Жодних документальних підтверджень битви під Тухлею, як, власне, й імен Захара Беркута або Тугара Вовка немає. **Відповідь:** в.

14. Є. Гребінка разом з І. Сошенком, В. Григоровичем, О. Венеціановим, В. Жуковським та К. Брюлловим 1838 року посприяли визволенню Т. Г. Шевченка з кріпацтва. Євген Гребінка першим узявся за літературну освіту Кобзаря, запрошував до себе на літературні вечори. Його вважають «хрещеним батьком» першого видання «Кобзаря», саме Євгену Гребінці Тарас Шевченко присвятив поему «Перебендя». **Відповідь:** в.

15. О. Довженко відомий світові як геніальний режисер, талановитий письменник, художник, філософ (б). Олександр Петрович є одним з основоположників національного кінематографа. На інших світлинах Володимир Винниченко (а), Василь Симоненко (в), Михайло Стельмах (г), Євген Гуцало (д). **Відповідь:** б.

7–8 клас (3 бали)

16. Із *тлумачного* словника дізнаємося про значення та стилістичне забарвлення слова; з *орфоепічного* – про вимову та правильне наголошення. В *інверсійному* словнику слова розташовуються з урахуванням алфавіту не від початку слова до кінця, а від кінця до початку; такий словник може стати в пригоді при вивченні словотвору або може використовуватися як словник рим. *Орфографічний* словник підкаже, як правильно написати слово, а *етимологічний* розкаже про його походження та первинне значення. **Відповідь:** б.

17. У повідомленні є дві помилки – граматична (неправильно утворено іменник від кількісного числівника – має бути *п'ятдесятип'ятиріччя*) та лексична (замість *стан* ('обставини, умови, у яких хто-, що-небудь перебуває, існує; ситуація, зумовлена певними обставинами, умовами' чи 'сукупність ознак, рис, що характеризують предмет, явище в даний момент відповідно до певних вимог щодо якості, ступеня готовності і т. ін.)) слід було використати *статок* ('матеріальні засоби, доходи'). Помилка з'явилася, мабуть, при перекладі слова *состояние* з російської мови. **Відповідь:** б.

18. До нечистих належали всі воронячі й нічні хижакі. До чистих – голуб, ластівка, жайворонок, журавель, лебідь, дрізд, чайка. **Відповідь:** а.

19. Свої повісті Т. Г. Шевченко підписував псевдонімом «Кобзар Дармограй». Спершу через те, що не міг виступати під своїм власним прізвиськом, а згодом – аби відмежувати свою прозу від поезії. Проте за життя письменника не було надруковано жодної повісті. **Відповідь:** б.

20. «Живописна Україна» – серія офортів Т. Г. Шевченка, яку він задумав під час подорожі Україною 1843 року як художнє періодичне видання про історичне минуле, народний побут, звичаї та фольклор, природу й історичні пам'ятки України. Над цією серією продовжував роботу протягом усього 1844 року. Сам працює над виготовленням гравюр, у процесі роботи освоюючи складну техніку. Т. Г. Шевченко прагнув видавати по 12 естампів щороку, але через матеріальну скруту цей грандіозний задум реалізувати не вдалося. Замість того було видано лише один альбом, до якого увійшло 6 робіт: «У Києві», «Видубицький монастир», «Судна рада», «Старости», «Казка», «Дари в Чигирині». Цей альбом знайшов відгуки в тогочасній пресі. **Відповідь:** г.

21. Історично склалося так, що поля раніше поділяли на клини – частини земельного угіддя, що виділялося за певною ознакою (наприклад, за родом посіву). Тож, коли хтось хотів узяти собі шматок поля, змушений був дивитися, чи його ще не поділили на клини. **Відповідь:** б.

22. Це ілюстрація Т. Г. Шевченка до повісті М. В. Гоголя «Тарас Бульба». Унизу зліва дата й підпис автора: 1842 || Т. Шевченко. **Відповідь:** б.

23. Історичні пісні – це фольклорні твори, присвячені певній історичній події чи відомій історичній постаті. Назву «історична пісня» вперше ввів в українську фольклористику Микола Гоголь. **Відповідь:** а.

24. Народну пісню-баладу «Мала мати сина, восени женила» дуже любила й часто співала сестра Т. Г. Шевченка Катерина, тож мотив перетворення дівчини на дерево через прокляття поет обрав для свого твору

«Тополя». Цей текст є інваріантом відомої балади «Ой чие ж то жито, чий то покоси». **Відповідь:** б.

25. Прочитаймо ребус (для цього, звісно, треба знати деякі правила розшифровки ребусів): а) ду(б) м(а)ки; б) сло(н) в а; в) в У х (г)а(рбуз); г) в О ро(яль) та(пір); д) (ко)лис(ка) ят(ь) = тя.

У народі кажуть: в одне **вухо** влетіло, в інше вилетіло, **вуха** в'януть, **вуха** розвісили. **Відповідь:** в.

7–8 клас (5 балів)

26. *Цимбали* (1) – струнний музичний інструмент. Складається з дерев'яного корпусу, прямокутної, частіше трапецієвидної форми з натягнутими над ним струнами. Звук видобувається ударами паличок по струнах.

Кобза (2) – український лютнеподібний струнний музичний інструмент. На кобзі грають, притискуючи пальцями струни на грифі в поєднанні зі щипком відкритих струн на корпусі.

Ліра (3) – струнний смичковий інструмент, у якому роль смичка виконує колесо. Тембр гугнявий, що обумовило переважно сумний, церковно-моралізаторський репертуар.

Бугай (бербениця) (4) – музичний інструмент, який за тембром нагадує ревіння бугая. Невеличка діжечка, в якій верхній отвір обтягнуто шкірою. До шкіри в центрі прикріплено пучок конячого волосся. Музикант зволоженими у квасі руками сіпає за волосся, й залежно від того, де зупиниться рука, змінюється висота звучання.

Окарина, зозулька (5) – керамічна або порцелянова флейта сферичної форми. Має казковий тембр, імітує завивання звірів, спів птахів, особливо зозулі. **Відповідь:** г.

27. Т. Г. Шевченко присвятив В. І. Штернбергу поему «Іван Підкова». **Відповідь:** б.

28. За принципом набору SMS-повідомлень можемо скласти шифри для кожної назви. Шифр слова *Прометей*, на відміну від інших, починатиметься цифрою 6, а слова *Катерина* – 4, що не відповідає нашому завданню. Другою цифрою в коді слова *нещасний* має бути 2, а слова *музикант* – 7. Тепер перевірмо слово *наймичка*: н – 5, а – 1, й – 4, м – 5, и – 4, ч – 9, к – 4, а – 1. Таким чином, маємо код слова 51454941.

1963 р. на Київській кіностудії імені О. Довженка було знято музичний фільм за мотивами опери М. Вериківського, в основі сюжету якої – однойменна поема Т. Г. Шевченка «Наймичка». **Відповідь:** б.

29. У першому рядку наведено слова 1-ї відміни твердої групи. У другому – іменники *панчохи* та *шкарпетки* – форми множини від слів *панчоха* та

шкарпетка (тверда група 1-ї відміни), а іменник *колготки* не має форми однини й не належить до жодної відміни. У третьому рядку – іменники 2-ї відміни твердої групи; у четвертому – 4-ї; у п'ятому – 3-ї. **Відповідь:** б.

30. Вірш «Титарівна-Немирівна» (1860 р.) за жанром належить до ущільненої філософської медитації – філософської мініатюри. **Відповідь:** д.

9 клас (1 бал)

1. Серед основних функціональних стилів сучасної української мови виділяємо: *науковий стиль* (для нього характерні поняттєвість, об'єктивність, точність, логічність, доказовість, аргументованість, переконливість, узагальнення); *офіційно-діловий* (нейтральний тон викладу змісту, точність, зрозумілість, лаконічність, документальність, висока стандартизація); *публіцистичний* (популярність, образність, полемічність викладу, яскравість засобів позитивної чи негативної експресії); *розмовно-побутовий* (спонтанність, емоційність, використання позамовних засобів, послаблення форм синтаксичного зв'язку); *конфесійний* (урочистість, піднесеність, символізм та стійкість стильової норми); *стиль художньої літератури* (багатостильовість, єдність комунікативної та естетичної функцій, широке використання зображально-виражальних засобів) тощо. **Відповідь:** б.

2. Картину «Катерина» створено Т. Г. Шевченком 1842 р. на тему однойменної поеми «Катерина». Про створення картини та її сюжет художник повідомляв у листі до Григорія Тарновського від 25 січня 1843 року, де на третій сторінці зробив начерк композиції картини: «...Я намалював Катерину в той час, як вона попрощалася з своїм москаликом і вертається в село, у царині під куренем дідусь сидить, ложечки собі струже і сумно дивиться на Катерину, а вона, сердешна, тільки не плаче..., а москаль дере собі, тільки курява ляга; собачка ще поганенька доганя його та нібито гавкає. По однім боці могила, на могилі вітряк, а там тільки степ мріє. Отака моя картина». **Відповідь:** б.

3. У завданні подано визначення заяви. Розписка засвідчує передачу матеріальних цінностей, доручення – повноважень. Резюме містить дані про освіту й професійні навички претендента на посаду, а в угоді фіксується домовленість. **Відповідь:** б.

4. У 24 роки Марія Олександрівна Вілінська (Маркович), псевдонім – Марко Вовчок, стає авторкою славетних «Народних оповідань». Це був блискучий початок літературної діяльності. Нікому не відома за межами Немирова дружина учителя географії провінційної гімназії – Опанаса Марковича – вмить стає першорядною письменницею. Цю збірку високо оцінив Т. Г. Шевченко. У натхненній елегії, присвяченій письменниці, поет називав її

своєю донею, своєю молодого силою. Він був для неї не лише другом, а й учителем, наставником. Яскравим свідченням його батьківського піклування стало видання «Кобзаря» 1860 р. з дарчим написом «Моїй єдиній доні Марусі Маркович її рідний і хрещений батько Тарас Шевченко». Т. Г. Шевченко присвятив Маркові Вовчку вірш «Сон» («На панщині пшеницю жала»). Письменниця, у свою чергу, присвятила йому повість «Інститутка» та чудову казку «Чортова пригода». **Відповідь:** в.

5. Мати недобрі наміри – *зуби гострити*; не звертати уваги – *і вухом не вести*; наживатися на чужому – *гріти руки*; добре запам'ятати – *зарубати на носі*; позбавляти життя – *зводити зі світу*. **Відповідь:** б.

6. Перший портрет (а) – славетний портрет В. Жуковського пензля К. Брюллова, за який було викуплено Т. Г. Шевченка з неволі.

Василь Андрійович Жуковський – російський поет – належав до діячів російської культури, які оцінили Шевченків талант і взяли безпосередню участь в організації викупу поета з кріпацтва. Портрет В. Жуковського, який намалював К. Брюллов, було розіграно в лотерею. За 2500 карбованців, одержаних від лотереї, 22 квітня 1838 р. Т. Г. Шевченка викупили в поміщика П. Енгельгардта, і В. Жуковський 25 квітня 1838 р. на квартирі в К. Брюллова вручив поетові відпускну. **Відповідь:** а.

7. Числівниковою є сполука *мало велосипедів* із числівником *мало*, оскільки це слово подано в сполученні з іменником, що позначає предмет; слово *багато* в сполученні з дієсловом є прислівником, *утроє, двічі й навпіл* також є прислівниками, які мають числове значення. **Відповідь:** в.

8. Марко Вовчок переклала 15 пригодницьких та науково-фантастичних романів Ж. Верна й сприяла популярності цього письменника в Росії. **Відповідь:** г.

9. Слово *половина* не може вживатися з означеннями *більша, менша, значна, переважна*. **Відповідь:** д.

10. Прикладка, що приєднується за допомогою сполучника *як*, відокремлюється, якщо має значення причини, наприклад, *Ф. Прокопович, як різнобічно розвинена й освічена людина, читав філософію й теологію в Київській академії*. **Відповідь:** б.

11. Пригадаймо повну назву поезії «І мертвим і живим»: «І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнє посланіє». **Відповідь:** в.

12. Поєми «Тарасова ніч» та «Іван Підкова» належать до раннього періоду творчості Т. Г. Шевченка, «Великий льох» та «Єретик» – до періоду «Трьох літ», а от поєму «Іржавець» Кобзар написав на засланні. **Відповідь:** д.

13. Порівняймо, «*Зевес тогді кружав сивуху...*» та «*Юпітер, все допивши з кубка...*». Юпітер – римське ім'я володаря світу, грецького бога Зевса. **Відповідь:** г.

14. У творі «Мені однаково, чи буду...» Т. Г. Шевченка є рядки:

*Мені однаково, чи буду
Я жить в Україні, чи ні.
Чи хто згадає, чи забуде
Мене в снігу на чужині –
Однаковісінько мені.*

Саме останній з них і використано у вірші В. Підпалого. **Відповідь:** в.

15. Вислів *про людське око* означає 'відповідно до норм поведінки, моралі, заради пристойності, для порядку'. **Відповідь:** б.

9 клас (3 бали)

16. Найбільшим транспортним шляхом стародавності, що пролягав на території України, був *шлях із варяг у греки* – основний водний торговий шлях Київської Русі, що зв'язував північні райони країни з південними руськими землями та скандинавські країни з Візантійською імперією. Виник шлях у кінці 9-го ст., занепав 1204 р. після руйнування Константинополя хрестоносцями.

Гостинець брацлавський – шлях із Брацлава до Києва, що проходив через Звенигородку та Черкаси (16 ст.). Дорогу цю також називали «гончою», бо нею курсували підводи, тобто громадська пошта.

Залозний шлях – один із давніх торговельних шляхів, що з'єднував Київ з Тмутороканню, Малою Азією та країнами Сходу. Залозний шлях згадується в літописах під 1168 і 1170 роками. Про напрямок цього шляху та походження його назви висловлюються різні припущення. Деякі дослідники пов'язують назву шляху з тим, що він проходив «за лозами», тобто за дніпровими плавнями й територією на схід від них, де росла лоза. Залозний шлях також мав важливе значення в торгових та політичних зв'язках Давньої Русі.

Великий шовковий шлях – це найвідоміший торговельний маршрут старожитності, що виник у перші сторіччя нашої ери. Ним товари з Китаю потрапляли до Східної та Західної Європи, Близького Сходу, Північної Африки.

Муравський шлях – один із найважливіших стратегічних шляхів 16–18 ст., який пролягав з Південної України на північ до кордону з Московською державою. Муравським шляхом користувалися загопи кримських і ногайських татар під час грабіжницьких наскоків на Лівобережну та Слобідську Україну. Після спорудження в кінці 17 ст. кількох укріплених пунктів, татари припинили

вторгнення в Україну по Муравському шляху, і він поступово перетворився на торговельний шлях. **Відповідь:** г.

17. Слово *санітар* належить до твердої групи відмінювання 2-ї відміни, решта – до м'якої. **Відповідь:** в.

18. Карл Брюллов, ознайомившись з малюнками Тараса, відчув у них міцну основу чудового художника. Брюллов запросив цього «діаманта в кожусі» відвідувати свою майстерню, познайомив зі своїми друзями. 1838 року, одразу після викупу з кріпацтва, Т. Г. Шевченка було прийнято в Академію мистецтв до класу К. Брюллова. **Відповідь:** а.

19. Подані слова однаково закінчуються. В *інверсійному* словнику слова розташовуються з урахуванням алфавіту не від початку слова до кінця, а від кінця до початку; такий словник може стати в пригоді при вивченні словотвору або може використовуватися як словник рим. Саме за допомогою інверсійного словника можна підібрати ще багато слів, що закінчуються на *-вець*. **Відповідь:** а.

20. Слово, словосполучення чи віршований рядок, який може читатися однаково зліва направо й навпаки, називають *паліндромом*, *раком літеральним* (*раками літеральними*) та *перевертнем*. **Відповідь:** г.

21. *Комірник* – той, хто завідує коморою, складом; *лихвар* – той, хто позичає гроші за великий процент; *крамар* – те саме, що торговець; *економ* – завідуючий поміщицьким господарством, економією; *гендляр* – баришник, спекулянт. **Відповідь:** б.

22. Т. Г. Шевченко працював у всіх жанрах, крім роману. **Відповідь:** г.

23. *Заспівав би, – був голосок,*

Та позички з'їли.

Отаке-то лихо тяжке,

Батьку ти мій, друже! – пише Кобзар у творі «До Основ'яненка».

Портрет Г. Ф. Квітки-Основ'яненка подано другим (б). Решта світлин – І. П. Котляревський (а), Є. П. Гребінка (в), П. П. Гулак-Артемівський (г), П. О. Куліш (д). **Відповідь:** б.

24. Одним із щирих і вірних друзів Т. Г. Шевченка був відомий співак і композитор, автор першої національної опери «Запорожець за Дунаєм» Семен Степанович Гулак-Артемівський. Він не раз допомагав Т. Г. Шевченкові під час заслання, листувався й зустрічався з поетом. Музику на текст народної пісні «Стоїть явір над водою» С. Гулак-Артемівський присвятив саме Т. Г. Шевченку. Ця присвята стоїть на титульній сторінці видання пісні 1860-го року. Народилася ж мелодія в один із музичних вечорів у Петербурзі, у

присутності Тараса Григоровича. Згодом вона стала його улюбленою піснею.
Відповідь: б.

25. Прочитаймо ребус (для цього, звісно, треба знати деякі правила розшифровки ребусів): а) по **Т і к**(іт); б) **ві**(кно) **т**(ачка) **ре = ер**; в) **(со)ро**(ка) **з у М**; г) **сл**(он) **(пом)ід**(ор); д) **ш**(арф) **ля х**(ліб).

У народі кажуть: *кидати гроші (слова) на вітер, шукай вітра в полі, у нього вітер в голові.* **Відповідь:** б.

9 клас (5 балів)

26. У кружечках записано слово *гутництво* – виготовлення скла й виробів з нього, що набуло значного розвитку ще за часів Київської Русі. Ремісники-склярі виготовляли різноманітні сорти зеленого, синього, димчастого скла, а також кристаль, віконне й лампове скло, кухонний, горілчано-винний посуд (пляшки, баклаги, штофи, чарки, стакани), тарілі й тарілки, вази тощо. **Відповідь:** в.

27. Слова *козак* і *осавул* походять з тюркських мов, де означали: *козак* – ‘вільна, незалежна людина; шукач пригод, бродяга’; *осавул* – ‘розпорядник, виконавець наказів’; слово *гетьман* українська мова запозичила через польську із середньовісньонімецької, де воно означало ‘командир, командувач’; *отаман* – слово з кримсько-татарської мови – ‘великий батько, найстарший’.
Відповідь: а.

28. Відповідно до поданого переліку імен письменників портрети розташовано в першому рядку: Григорій Федорович Квітка-Основ’яненко, Григорій Савич Сковорода, Іван Семенович Нечуй-Левицький, Іван Карпович Карпенко-Карий (Тобілевич), Іван Петрович Котляревський. **Відповідь:** а.

29. Історичний центр Львова, або Старе Місто – перший район Львова; політичний, економічний і культурний центр міста. Найдавнішу частину Старого Міста 1998 р. занесено до списку Світової спадщини ЮНЕСКО.
Відповідь: а.

30. Ідеться про Соломію Крушельницьку (1872–1952) – українську оперну співачку, педагога. Ще за життя Соломія Крушельницька була визнана найвидатнішою співачкою світу. Співати з нею на одній сцені вважали за честь Енріко Карузо та Федір Шаляпін.

Оксана Петрусенко (1900–1940) – українська оперна співачка (лірико-драматичне сопрано). Одна з найкращих виконавиць українських народних пісень і романсів. Голос Оксани Андріївни є голосом-символом України її часу.

Зоя Гайдай (1902–1965) – співачка (сопрано). Володіла міцним і водночас гнучким голосом красивого тембру широкого діапазону.

Марія Литвиненко-Вольгемут (1892–1966) — співачка (лірико-драматичне сопрано), педагог. Дебютувала в українській трупі М. К. Садовського. Мала сильний чистий голос, високорозвинену вокальну техніку. Її репертуар містив понад 70 оперних партій.

Марія Стеф'юк (1948 р.н.) – солістка (лірико-колоратурне сопрано) Київського театру опери та балету, викладач Київської консерваторії.
Відповідь: д.

10–11 клас (1 бал)

1. В українській літературній мові чітко розрізняють прийменник дієприслівникового походження *незважаючи* та дієприслівник *дивлячись* із заперечною часткою *не*. *Незважаючи* вживається при позначенні явищ, подій, обставин, усупереч яким відбувається дія. Це слово поширене в усіх стилях. А *не дивлячись* уживається тоді, коли людина на когось, щось не дивиться, нічого не бачить: *Він ішов навпростець, не дивлячись ні на кого*. **Відповідь:** г.

2. В іменниках *строк, мішок, отрок, урок, вінок, виток, крок, стрибок* не виділяємо суфікса *-ок*; іменники *димок, ставок, гурток, тинок* утворюються від слів *дим, став, гурт, тин* за допомогою суфікса *-ок*. **Відповідь:** г.

3. У вірші Василя Стуса «Як добре те, що смерті не боюсь я...» є зокрема такі рядки:

*Так хочеться пожити хоч годинку,
Коли моя розів'ється біда.
Хай прийдуть в гості Леся Українка,
Франко, Шевченко і Скворода.*

Отже, у вірші поет не згадує Олександра Довженка. **Відповідь:** д.

4. Прізвище одного з героїв драми Тараса Шевченка «Назар Стодоля» – Гната Карого – узяв як творчий псевдонім Іван Карпович Тобілевич, поєднавши його з іменем свого батька. В Україні він відомий як драматург Іван Карпенко-Карий. **Відповідь:** в.

5. *Майстро* – південний вітер, *грего* – північний слабкий вітер, протилежний майстро. У новелі читаємо: «*Оверко ще виплюнув жменю крові, хмара на південному заході катастрофічно росла, майстро поволі переліг на грего – протилежний вітер...*» **Відповідь:** в.

6. Відповідь: б.

7. *Анархія* – *безладдя*, *де-факто* – *насправді*, *брокер* – *посередник*, *коментар* – *пояснення*, *прерогатива* – *першість*. **Відповідь:** г.

8. Образ Євгенія Рафаловича із «Перехресних стежок» вважають значною мірою автобіографічним (М. Ільницький), адже й сам І. Франко належав до покоління галицької інтелігенції, яка мала на меті «розбурхати приспані національні амбіції українців» (за висловом І. Франка). **Відповідь:** а.

9. Роман-балада В. Шевчука «Дім на горі» складається з двох частин: перша з них має назву «Повість-преамбула». **Відповідь:** г.

10. Сполука *третій зайвий* містить порядковий числівник *третій*; *подвоїти* і *розполовинити* – це дієслова з числовим значенням, *двоюрідна* – складний прикметник, *мало* – прислівник, оскільки поєднаний із дієсловом. **Відповідь:** а.

11. Оперу «Князь Ігор» за «Словом о полку Ігоревім» написав видатний російський хімік і композитор-аматор Олександр Бородін. **Відповідь:** а.

12. За уявленнями давніх греків, *Евр* – бог східного вітру, *Нот* – південного, *Борей* – північного, *Зефір* – західного, а *Еол* – бог усіх вітрів. **Відповідь:** г.

13. У творах мало б бути написано *Троїцько-Іллінський*, друга частина назви утворена від слова *Ілля*, що й зумовлює особливості правопису (порівняйте: *м. Іллінці Вінницької обл., с. Іллін Рівненської обл., с. Іллінці Івано-Франківської обл., Іллінська церква в м. Київ*). **Відповідь:** г.

14. Ці рядки взято з вірша Л. В. Костенко «Повернення Шевченка». **Відповідь:** г.

15. Назва походить від грецького слова, що означає в перекладі 'палець'. У криміналістиці є цілий розділ, що має назву дактилоскопія. Цей розділ досліджує унікальність ліній на пучках пальців і дозволяє за відбитками пальців ідентифікувати особу. У літературознавстві дактилем називають трискладову стопу з наголосом на першому складі. Дактилічні розміри в українській літературі поширилися в другій половині XVII століття. **Відповідь:** в.

10–11 клас (3 бали)

16. *Берегиня* – це важливий символ, що зустрічається в багатьох орнаментах вишивки. Її створив народ загадковою, багатоликою та могутньою квіткою, що символізує материнську силу жінки. Берегиня символізує Дерево життя (часом воно зображувалось у вигляді букета чи вазона), яке є поєднанням трьох світів і символом гармонії Всесвіту. **Відповідь:** а.

17. М. Зеров писав про «дочку Прометея» – Лесю Українку (Ларису Петрівну Косач-Квітку) – українську письменницю, перекладача, культурного діяча. Її фото розміщено першим (а). На решті світлин – портрети Ольги Кобилянської (б), Марії Крушельницької (в), Марка Вовчка (Марії Олександрівни Вілінської) (г), Олени Пчілки (Ольги Петрівни Косач) (д). **Відповідь:** а.

18. У завданні йшлося про Андрія Малишка (б) – автора текстів відомих пісень «Знову цвітуть каштани», «Пісня про Київ», «Як на дальнім небосхилі», «Пісня про рушник», «Ми підем, де трави похили», «Вчителька» тощо. На решті світлин – портрети Володимира Сосюри (а), Павла Тичини (в), Максима Рильського (г), Василя Симоненка (д). **Відповідь:** б.

19. Т. Г. Шевченко є автором поеми «Наймичка» (1845). Першодрук – в альманасі «Записки о Южной Руси» (СПб., 1857) та написаної за її мотивами повісті «Наймичка» (1852–1853). **Відповідь:** а.

20. Навесні 1839 р. за малюнок з натури Т. Г. Шевченка було нагороджено срібною медаллю II ступеня Ради Академії мистецтв. 1840 р. за першу картину олійними фарбами «Хлопець-жебрак, що дає хліб собаці» (не збереглася) Т. Г. Шевченко був удруге нагороджений срібною медаллю II ступеня. У вересні 1841 р. Т. Г. Шевченка відзначено третьою срібною медаллю II ступеня за картину «Циганка-ворожка». **Відповідь:** в.

21. Т. Г. Шевченко був багатогранно обдарованою людиною. І хоч відомий він переважно своєю поетичною й живописною творчістю, проте, без сумніву, мав і музичний талант. Важко знайти у світовій літературі поета, твори якого вилилися б у таке широке море народних пісень. «Кобзарем» не тільки зачитувались, його й співали. Своєю глибокою народністю поезія Т. Г. Шевченка була зразком для українських композиторів.

Особливо яскраво це помітно у творчості М. В. Лисенка – основоположника національної композиторської школи в Україні. Усе життя працював М. Лисенко над втіленням поезії Т. Г. Шевченка в музиці, написав на його тексти понад 80 творів різних жанрів (кантати, хорові поеми й хори, пісні та романси, вокальні ансамблі).

Ці закладені М. Лисенком традиції продовжили й розвинули його послідовники К. Стеценко, Я. Степовий, С. Людкевич та ін., яких надихала поезія Т. Г. Шевченка. Для них твори М. Лисенка на тексти Т. Г. Шевченка були своєрідним прикладом. **Відповідь:** б.

22. Слово *галич* найчастіше виводять від латинського *gal*, що означає 'сіль'. Грецькою мовою сіль звучить *гальс*, кельтською *гал*. Усе це дало підстави етимологам говорити про походження назви західного регіону України саме від назви цього мінералу, тим паче, що Галичина завжди була важливим постачальником солі. До речі, галицька сіль – сіра, а не біла. У

X столітті соляну ропу набирали в берестяні козубки, ставили на сонце, щоб випарувалася волога, та отримували сіль. Багато галицьких міст постало завдяки соляним джерелам: Долина, Калуш, Дрогобич, Стара Сіль, Солотвино.
Відповідь: а.

23. «Тарас Шевченко-Грушівський: Хроніка його життя» – книга українського письменника Олександра Кониського є першою ґрунтовною біографією Т. Г. Шевченка. Перший том вийшов у 1898 році у Львові і є авторським виданням, другий – друкувався після смерті автора (Львів, 1901).

Розказуючи про родину Шевченків, автор праці зазначає, що «між кирилівськими кріпаками з початку XIX віку була родина посполитого Івана і жінки його Марти Шевченків-Грушівських.

*Рід Шевченків і Грушівських в Кирилівці дуже давній. На превеликий жаль, недостача до р. 1806 в Кирилівській церкві метрик не дала мені з'ясувати родовід Шевченків з початку роду. Відомо, що на просьбі кирилівців до переяславського єпископа Гарвасія між підписаними 80 селян[ами] на 10 місці стоїть Грицько Грушівський, а далі є Захар і Євстрат Шевченки. Можлива річ, що якийсь Грушівський побрався з Шевченковою або Шевченко з Грушівською і став писатись Шевченко-Грушівський. В «Исповедной записи» р. 1806 стоїть: «Іван Шевченко 64 літ; жінка його Марта; діти: Омелян, Савва, Павло, Григорій; дочки: Домникія, Олена, Домникія» У Григорія – жінка Катерина і дочка їх Катерина. Потім по книгам 1814, 16 і ін. та сама родина пишеться вже Шевченко-Грушівський. У метриках шлюбу Катерини Григорівни і смерті матері її вони записані – Грушівськими. Варфоломій Шевченко теж повідав (див.: Правда. – 1876. – № 1. – С. 24), що Тарас в школі іменовався Грушівським. Під кінець 20-х рр. остання назва по книгах церковних зникає. З сього можна гадати, що чи не Іван Шевченко, побравшись з Грушівською, був першим з двома родинними йменнями». **Відповідь:** б.*

24. Із-поміж 17 проектів пам'ятника журі одностайно визнало найкращим «Прометей» Леоніда Молодожанина (Лео Мола) з Вінніпега. Окрім пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні, він, уродженець Полонного (нині районного центру Хмельницької області), утілює образ Кобзаря ще й у скульптурах у Буенос-Айресі та Санкт-Петербурзі.

Напис на пам'ятнику: «Цей монумент Тарасові Шевченку, українському поету XIX століття і борцю за незалежність України та за свободу всього людства, який під іноземною російською імперіалістичною тиранією та колоніальним правлінням звертався до Вашингтона з його «новим і праведним законом», було відкрито 27 червня 1964 року...». Символічний образ Прометея як утілення незламності, титанізму народів, Т. Г. Шевченко зобразив у поемі «Кавказ» (1845 р.). **Відповідь:** в.

25. Прочитаймо ребус (для цього, звісно, треба знати деякі правила розшифровки ребусів): а) по Д в і(риді)й п = не(рець) коло(с); б) ша(бля) (бак)лан (у)дав мор(ж) (п)і(вень); в) (л)ук (п)ра(ска) ї на В ог(ірок) ні(ж);

г) лист(ок) (к) = у ві(тка) ч(ашка) ніс (шіс)ть; д) ш(и)л(о) ях(та) (м)ар(ка) мі й(од).

У всіх ребусах зашифровано назви новел з роману Юрія Яновського «Вершники», крім варіанта (в), у якому зашифровано назву кіноповісті Олександра Довженка. **Відповідь:** в.

10-11 класи (5 балів)

26. У кружечках записано слово *гончарство*. Гончарі займалися обробкою глини та виготовленням різноманітного кухонного посуду, а також цегли, кухлів та іншої кераміки. **Відповідь:** б.

27. Автопортрет у шапці й кожусі, 1860 р. (а); автопортрет 1847 р. (б); автопортрет, написаний під час Аральської експедиції, 1849 р. (в); автопортрет 1849–1850 рр. (д); портрет Т. Г. Шевченка, написаний російським художником-портретистом І. М. Крамським у 1871 р. (г). **Відповідь:** г.

28. Прикметники мають дві групи відмінювання: тверду – з основою на твердий приголосний у називному відмінку однини (*зворотний, природний*) та м'яку – з основою на м'який приголосний (*кутній, дружній*). Слід розрізняти прикметники *самотній* та *самітний*. Прикметник *самітний* належить до твердої групи відмінювання, тому що в називному відмінку однини має основу на твердий приголосний, у родовому відмінку прикметник має твердий приголосний основи та закінчення *-ого* (чоловічий та середній рід), *-ої* (жіночий рід). **Відповідь:** г.

29. Слово *гарбуз* запозичено з тюркських мов, куди потрапило з перської, де буквально означало 'віслячий огірок'.

Латинський іменник *cucurbita, -ae f* 'гарбуз' походить від лат. *cucumis, -eris m* 'огірок' і *orbitus, -a, um* 'круглий', і дослівно перекладається як 'круглий огірок'. Як видовий епітет вжито грецьку назву рослини *κολοκυθιά* – *cucurbita pepo, -onis m* 'гарбуз'. **Відповідь:** б.

30. У 1939 р. дніпропетровські альпіністи назвали вперше підкорену вершину Суганського хребта (Центральний Кавказ) піком Шевченка (висота 4200 м). У 1964 р. на вершині було встановлено бюст Кобзаря, у 1989 р. під час зимового сходження на пік Шевченка було встановлено меморіальну дошку, а під час експедиції 2011 р. по груддя Т. Г. Шевченка було встановлено на алюмінієвий п'єдестал. **Відповідь:** в.